

DOI 10.52260/2304-7216.2023.4(53).39
 ЭОЖ 338.12
 FTAMP 06.71.03

А. Хойч*, PhD, қауымд. профессор¹
 Р. Шохан, э.ғ.к., қауымд. профессор¹
 Е.А. Жусіпов, PhD, доцент²
 М.Х. Қаражанова, магистр, аға оқытушы³
 Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
 университеті, Астана қ., Қазақстан¹
 Esil university, Астана қ., Қазақстан²
 «Тұран-Астана» университеті, Астана қ., Қазақстан³
 * – негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)
 e-mail: khoich.aizhan@gmail.com

ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖЕҢІЛ ӨНЕРКӘСІБІН ДАМУ ТУРАСЫНДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН БАҒАЛАУ

Мақалада қазіргі жағдайда Қазақстанның жеңіл өнеркәсіп саласының жағдайы талданып, одан ары дамытудың экономикалық және инвестициялық әлеуеті бағаланды. Жалпы ел экономикасында жеңіл өнеркәсіп әлеуметтік – экономикалық аса жоғары маңыздылыққа ие салалардың бірі болып табылады. Еліміз тәуелсіздік алған жылдардан бастап ұлттық экономикада ЖІӨ құрылымындағы жеңіл өнеркәсіптің үлесі шамамен 16 пайыз болса бүгінгі күні 0,2 пайызға дейін төмендеп кеткен. Мұндай елеулі құлдырау ұлттық экономиканың қалыптасуы мен дамуы үшін қосылған құны жоғары секторларға және өндіруші салаларға ұзақ уақыт бойы басымдылық берумен байланысты деп пайымдалды. Бүгінде, жеңіл өнеркәсіп халық шаруашылығындағы тоқыраудағы салалардың біріне айналуда. Алайда, осыған қарамастан, қазір де оны дамытуға жан-жақты әлеует бар, аса үлкен қажеттілік те бар екені анықталды. Шикізаттық кешеннен бастап, жұмыспен қамту, шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту және креативті экономиканы ынталандыру сияқты жиынтық әсері бар. Сонымен қатар, жеңіл өнеркәсіп саласының өнімдері тұрмыстық салалардың барлығында қолданылады және азық-түліктен кейінгі қажеттілік деңгейі жоғары сала болып келеді. Сондықтан, осы мақаланың негізгі идеясы ретінде қазіргі жағдайдағы Қазақстанның жеңіл өнеркәсіп саласын дамытудың экономикалық және инвестициялық әлеуетін бағалау арқылы тиімді ұсыныстар жасау болып отыр. Мақалада, негізінен жеңіл өнеркәсіп саласының әлеуеті көрсетіліп, бүгінгі күні ұлттық экономикадағы орны анықталады. Сонымен қоса, зерттеу соңында авторлар ЖІӨ құрылымында жеңіл өнеркәсіп саласының үлесі азайғанымен жаңаша инвестициялық тәсілдер арқылы экономикалық әлеуетін арттыру мүмкіндігі қарастырылды.

Кілт сөздер: жеңіл өнеркәсіп, қосылған құны бар өнімдер (тауарлар), инвестициялар, инвестициялық әлеует, экономикалық бағалау, шағын және орта бизнес, бәсекеге қабілеттілік, экспорт, импорт, экономикалық әртараптану.

Ключевые слова: легкая промышленность, продукция (товары) с добавленной стоимостью, инвестиции, инвестиционный потенциал, экономическая оценка, малый и средний бизнес, конкурентоспособность, экспорт, импорт, диверсификация экономики.

Keywords: light industry, value-added products (goods), investments, investment potential, economic assessment, small and medium-sized business, competitiveness, export, import, economic diversification.

JEL classification: J01, L052, L067

Кіріспе. Қазақстанның экономикалық даму саясатының бірі ретінде, қосылған құны жоғары өнімдерді және тауарларды өндіру үшін жеңіл өнеркәсіптің өндірістік қуаттарын кеңейтуге бағытталған инвестицияларды тартуға мүмкіндігі бар. Әлемдік экономикалық кеңістіктің жаһандану жағдайындағы Қазақстан жеңіл өнеркәсібін қалпына келтіру мен дамытудың әлеуетті бағыттарын анықтау және инвестициялық мүмкіндіктерді қайта қарастыру қажеттігі туындап отыр. Жалпы «жеңіл өнеркәсіптің өндірістік объектілері» санатын нақтылау бойынша бұрын жасаған ғылыми жұмыстар шеңберінде теориялық-әдістемелік негіздерде жеңіл өнеркәсіптің жаңа өндірістік объектілерін салу немесе жұмыс істеп тұрғандарын жаңғырту бойынша инвестициялық жобаларды экономикалық тиімділігін бағалау да керек. Қазақстанда жеңіл өнеркәсіп саласын шикізаттық базадан бастап, тұтынушылық қажеттілікке дейін дамытуға экономикалық-инвестициялық әлеуеті жоғары. Сонымен бірге, сала өнімдері адам өмірінің барлық салаларында қолданылады және халыққа қажеттілік деңгейі бойынша азық-түліктен кейін екінші орында тұр. Бүгінгі күні Қазақстан жеңіл өнеркәсіп саласының сексенге жуық пайызын сыртқы нарықтан импорттап отыр. Мәселен, негізгі импорттаушы елдер

болып табылатын Моңғолия, Түркия, Қытай, Пакистан, Ресей, Өзбекстан, Беларусь, Қырғызстан сынды мемлекеттердің жеңіл өнеркәсіптің қазіргі жағдайы мен дамуының тәжірибесін талдау Қазақстанда басым бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Аталмыш мемлекеттер елімізге жеңіл өнеркәсіп бойынша импорттаушы ғана емес тіпті осы салада бірқатар қосылған құн қалыптастырушы елдер болып саналады. Сонымен қатар, Кеңес Одағы кезеңіндегі Қазақстанның жеңіл өнеркәсіп өндірістік нысандарының қызметі мен экономикалық көрсеткіштері негізінде шикізат ресурстарын (мақта, жүн, былғары т.б.) өндіретін өнімдерде жеңіл өнеркәсіпті қалпына келтіру мүмкіндіктері бар екенін көруге болады. Мысалы, бір ғана Алматы мақта және мақта комбинаты, Тараздағы былғары өңдеу мен былғары аяқ киім комбинаты, Қостанай мен Семей қаласындағы тері-былғары өндіретін комбинаттар қосылған құны бар өнімдерді шығару бойынша инвестициялық әлеуетінің болуын айқындау және жергілікті ерекше тарихи брендтерін қайта құру тиісті сала мен өңірге экономикалық және инвестициялық маңызды серпіліс берері сөзсіз.

Жеңіл өнеркәсіп саласы ерекше әлеуметтік-экономикалық маңызға ие, өйткені ол еңбек нарығын қамту әсіресе әйелдерді жұмыспен қамтамасыз етуде үлкен рөл атқаратын ауқымымен ғана емес кешенді дамыған жағдайда жоғары қосылған құн қалыптастыру мүмкіндігі бар сала. Жалпы жеңіл өнеркәсіп кешенді сала ретінде тоқыма, тігін, трикотаж, былғары-бағалы тері және аяқ киім салаларын соның ішінде 20-дан аса ішкі кіші салаларды қамтиды. Салада 2023 жылдың соңында ұлттық экономика бойынша 1462 кәсіпорын қызмет кетсе 30 мыңға жуық адам еңбек еткен. Деректерге сүйенсек, жеңіл өнеркәсіп кәсіпорындарының 80%-дан астамы шағын және орта бизнес нысандары болып табылады. Яғни, жеңіл өнеркәсіп саласы өзімен бірге әлеуметтік саланы да қоса дамытады деп айтуға болады. Саланың технологиялық даму мүмкіндіктері табиғи шикізаттың болуы мен өңделуі, өндірістік қуаттар мен инвестициялардың тартылуы, білікті адами ресурстардың болуы мен тұтыну нарығын қамтамасыз етуге тығыз байланысты. Тіпті, озық дамыған мемлекеттерде жеңіл өнеркәсіп шығармашылық (креативті) өндіріс саласына да тікелей қатысты болып жатады. Шығармашылық өндіріс деңгейінде жеңіл өнеркәсіп саласының қосылған құны көп-жақты әрі бірнеше есе тиімділік болады. Бұған жоғары сапа, люкс бренд, эксклюзивті дизайнерлік киімдер мен бұйымдарды атап өтуге болады. Мысалы ретінде, Италиялық аяқ киімдер мен Түркиялық текстильді атап өтуге болады. Мәселен, Түркия бүгінгі күні текстиль бұйымдары мен сәнді киім өндіру бойынша әлемдік үздік экспорттаушылар қатарында. Бұған негізгі әсер еткен фактор жеңіл өнеркәсіп саласына қатысты құралдар мен құрылғылардың жылдар бойы кедендік шектеулерден босатылуы болып отыр. Нәтижесінде саланың әлеуеті жоғарылады. Қазақстан да осындай жоғары әлеуетке және қажеттілікке ие бола отырып жеңіл өнеркәсіп саласын дамытуды жаңашыл көзқараспен жан-жақты қайта зерттеуді талап етеді.

Мақаланың негізгі мақсаты. Қазақстанның өндірістік саясатында жеңіл өнеркәсіп саласының дамытудың экономикалық және инвестициялық әлеуетін бағалау болып табылады.

Аталмыш мақсатқа жету барысында теориялық негіздерді жалпылау, статистикалық әдістерді қолдана отырып жеңіл өнеркәсіп саласының бүгінгі жағдайын сипаттау және саланы дамытудың экономикалық және инвестициялық әлеуетін бағалау міндеттері қойылды.

Зерттеу материалдары мен зерттеу әдістері. Зерттеу материалдары ретінде Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы ресми деректерімен бірге Өнеркәсіп және құрылыс министрлігінің ресми ақпарат көздері болып табылады.

Зерттеу барысында экономикалық-статистикалық әдістермен бірге қарапайым жіктеу, сипаттау және түсіндіру, жалпылау, салыстырмалы әдістері қолданылды.

Әдебиеттік шолу. Жалпы теориялық тұрғыдан жаһанда болып жатқан экономикалық құбылыстардың себебін әлемдік классиктер Адам Смит пен Дэвид Рикардо 1816 жылы ұсынған салыстырмалы артықшылықтар теориясынан қарапайым түсіндіруге болады [1, 2]. Яғни, бұл тұжырым бойынша елдер өндірістің барлық саласы бойынша өндіруге міндетті емес, тек өздерінің маманданған саласы бойынша артықшылықтарға ие бола отырып сыртқы нарыққа ене алады. Алайда, әлемдік экономикалық құрылым үздіксіз өзгерістерге ұшырайды. Мәселен, өнеркәсіптік саясаттың негізі экономикалық өсуге, өнімділікті арттыруға және дамуға әсерін тигізеді дейді. Мысалы, Датта мен Калдор өңдеуші сектордың даму үшін өнеркәсіп саласынан келетін жалпы табыстың үлесі ұзақ мерзімде өссе және өңдеуші өнеркәсіпте жұмыс істейтіндердің үлесі өсу бағытында болса, осы екі фактордың үйлесімі жан басына шаққандағы табыстың өсуіне әкеледі деп тұжырымдайды [3, 4].

Дегенмен, елдер даму үрдісінде алға жылжыған сайын, бұл қалыптасқан деректер азырақ мойындалады. Тіпті кейінгі кезеңдерде технологиялық даму мен инновациялар өндірістерде шоғырлануға бейім. Фажзилбердің ойынша, бұл тұрғыда өндірісті әртараптандыруға ықпал етеді және экономиканың өндіріс құрылымының тығыздығының артуына ықпал етеді [5,6]. Экономикалық даму дегеніміз өндіріс құрылымын сапалы өзгертуді көздейтін үрдіс деген тұжырым жаңалық емес. Дамуды инновацияның пайда болуымен және технологиялық таралуымен анық байланыстырған Шумпетер болды. Жалпы алғанда, құрылымдық өзгерістер мен өсу туралы постшумпетериандық ойлау эволюциясын үш кезеңге бөлуге болады .

Қазіргі уақытта өнеркәсіптік саясаттың басым бағыты экономикалық даму үшін өнеркәсіптік секторының маңыздылығына мән береді және бірқатар зерттеушілердің тұжырымдары ортақ болып келеді [7]. Негізгі идея капиталды жинақтау мен шоғырландару туралы дәстүрлі тұжырымдамаға қарағанда, нақты салалар мен секторларға капиталды қайта бөлу өз кезегінде экономикалық өсу мен еңбек өнімділігінің басты анықтаушысы болатынын атап көрсетті. Яғни, өндірісілік саясаттың әртараптануы ұлттық экономикаға әлдеқайда тиімді дегенді көрсетеді [8].

Жоғарыда батыстық көзқарас және онда нақты өнеркәсіптік өндірісті жеңіл немесе өңдеуші деп бөлмеген. Теориялық тұрғыдан өндірістік саясаттың мән беруге тиісті кілттік бағыттары айқындалған. Яғни, экономикалық өсуді құрылымдық өзгерістермен өндірістік саясатқа және өндірісілік саясаттың әртараптануына негізделген. Қазақстандық зерттеулер практикалық негізге басым тұжырымдамаларымен ерекшеленеді. Бұл бағытта отандық ғалымдар шеңберінде осы мәселені кешенді түрде зерттеген тұлғалар мен бірге нақты жеңіл өнеркәсіп саласын кластерлік жүйемен байланыстырып зерттеген ғалымдар да бар. Сонымен қатар, жеңіл өнеркәсіп саласын бәсекеге қабілеттілік факторы ретінде қараған зерттеу жұмыстары кездеседі.

Зерттеу нәтижелері. Ел экономикасының құрылымын соның ішінде жеңіл өнеркәсіп серпінін талдап қарасақ ұлттық өнеркәсіптік өндіріс көлеміндегі оның үлесінің жылдар бойы тұрақты қысқаруын көрсетеді. Мәселен, 1-кестеде көрсеткендей 1990 жылы өнеркәсіп өндірісінің барлық көлемінің 12,2%-ын құраған, 2000 жылы 1,2% – ға, ал 2005 жылы 0,7%-ға ал, сейкесінше 2022 жылы 0,4%-ға дейін төмендеген. Жеңіл өнеркәсіптің жалпы өнеркәсіптік саладағы үлесі айтарлықтай құлдыраған.

1-кесте

Экономикалық қызметтер түрлері бойынша өндіріс көлемі (1990-2022) (мың. теңге)*

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022
Өнеркәсіп - барлығы	70	694	1 799	5 281	12 105	14 931	27 028	48 777
	159	602	343	084	526	378	505	088
Соның ішінде жеңіл өнеркәсіп	8	14	21	37 183	34 229	71 592	142	193
	574	083	936	984	409	464	721	230
Жеңіл өнеркәсіп үлесі (%)	12,2	2,0	1,2	0,7	0,3	0,5	0,5	0,4

* [9] дереккөзі негізінде авторлармен құрастырылған

Экономикалық тұрғыдан бұл сала мәселелерінің арасында-еңбек өнімділігінің төмендігі, артта қалған технологиялар, өнім сапасының төмендігі, маркетингтің әлсіздігі, шикізат базасының қысқаруы, саланың кешенді құлдырауы деп атауға болады. Шикізаттық қорға бағытталған бір ғана дерекке келсек, 1990 жылы еліміздің мал шаруашылықтарында 9,5 млн. ірі қара мал және 36,5 млн. қой мен ешкі болса, 2011 жылы олардың саны 5,8 млн. және тиісінше 18,2 млн. бас болған. Сәйкес кезеңде, ел ішінде өндірілген 30 мың тоннаға жуық жүннің 2 мың тоннасы ғана өңделді, қалғаны шикізат ретінде Ресей, Қытай, Түркияға экспортталды. Тері өнеркәсіп ахуалы одан да қиын жағдайда: терінің көпшілігі жай лақтырылады немесе еш өңделмей сыртқа шығады. Осы ретте, аса жоғары сапалы тері мен жүн асыл тұқымды малдан алынады, ал асыл тұқымды мал бүгінде жалпы мал басының 5%-ын ғана құрайды [10].

Жеңіл өнеркәсіптің құрылымы (1990-2022) (пайызбен)*

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022
Жеңіл өнеркәсіп:	100	100	100	100	100	100	100	100
Тоқыма бұйымдарын өндіру	53,3	71,3	75,1	75,0	53,8	41,2	53,2	56,6
Киім өндіру	36,8	22,9	21,6	19,9	36,4	50,4	37,6	33,9
Былғары және оған жататын өнімдерді өндіру	10,0	5,7	3,3	5,0	9,8	8,4	9,2	9,5

* [9] дереккөзі негізінде авторлармен құрастырылған

Жеңіл өнеркәсіптің ішкі құрылымы болып табылатын тоқыма бұйымдарын өндіру, киім өндіру, былғары және оған жататын өнімдерді өндіру тармақтары аталмыш отыздан аса жылда түбегейлі өзгермеген. Берілген 2-ші кестедегі мәлімет бойынша 2022 жылы жеңіл өнеркәсіптің жартысынан көбі яғни 56,6 пайызын тоқыма бұйымдары құраса, 33,9 пайызы киім өндіруге ал, шамамен 10 пайызын былғары және оған жататын өнімдерді өндіруге тиесілі болған. Демек аталмыш өнеркәсіп салала Және де бұл құрам 1990-шы жалдармен салыстарғанда айтарлықтай өзгеріске ұшырамаған. Жалпы, Жеңіл өнеркәсіп тауарлары халық тұтынатын тауар нарығында азық-түліктен кейін екінші орында тұратын тұтыну нарығы деп атап өттік. Әйтседе, сұранысы жоғары нарық, бірақ жеңіл өнеркәсіп тауарларының 90 пайызы сыртқы нарықтан импортталады екен. Қазіргі жағдайда, қазақстандық тұтынушыларды жеңіл өнеркәсіп тауарларын Түркия мен Қытайдан бөлек Қырғызстан мен Өзбекстан қамтамасыз етіп отыр. Түркия бастапқы кезеңде бұл салаға басымдық беріп әлемдік нарықты да қамтып келгенімен Қытай өндірушілері арзан жұмыс күшімен артықшылыққа ие болып отыр. Жоғарыда атап өткендей, жеңіл өнеркәсіп тауарларының 90 пайызын импорттаймыз. Мәселен, 2022 жылдың қорытынды көрсеткіші бойынша, 49% үлеспен көшбасшы Қытай болса, екінші орында 19,1% Түркия, Ресейден импортталатын тауарлар 18% жуық, Өзбекстан мен Италияның үлесі 2,5% шамасында тұрақталған.

Көптеген елдерде жеңіл өнеркәсіптің дамуына айтарлықтай көңіл бөлінеді. Әлемдік ЖІӨ-де жеңіл өнеркәсіптің үлесі шамамен 3%-ды құрайды, бұл ретте ірі өндіруші елдерде көрсеткіш 10%-дан асады. Мысалы, Италияда – 13%. Португалияда – 24%, Қытайда – 21%, Қазақстанда саланың экономикаға әсері іс жүзінде өте төмен – ЖІӨ құрылымында 0,2%, ал оның өңдеу өнеркәсібіндегі үлес салмағы – 0,5%-дан аспайды. Ал, отандық тігін және тоқыма өнеркәсібі ҚР ішкі нарығының қажеттілігінің 8%-ын ғана толықтырады. Аяқ киім өндіру жағдайында тіпті 1%-дың көлемі оның өзінде күш және ведомстволық құрылымдарға арналған формалар болып отыр. Нәтижесінде, елде сатылатын және тұтынатын барлық жеңіл өнеркәсіп тауарларының 90%-ы импорттың үлесіне келеді. Бұл ретте, ішкі нарықтың жеңіл өнеркәсіп тауарларына деген жыл сайынғы қажеттілігі 8-10 млрд.долларға бағаланғанын де ескере кету керек. Осылайша, бүгінгі отындық жеңіл өнеркәсібіндегі ахуалдың қысқаша сипаттамасы мынадай: шикізат жоқ, жабдықтар жоқ, технологиялар жоқ бірақ экономикалық және инвестициялық потенциал аса жоғары. Сондықтан, осы зерттеу барысында жеңіл өнеркәсіпті дамытудың мүмкіндіктері бағаланды. Әрине, Қазақстанда жеңіл өнеркәсіптің дамуын қамтамасыз етуге бағытталған бірқатар мемлекеттік бағдарламалар мен стратегиялық маңызды бағдарламалар бар. Олар «Қазақстан – 2050» Стратегиясы, ҚР 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары, ҚР индустриялық-инновациялық дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, «100 нақты қадам» бағдарламасы, «10 ұлттық жоба» соның ішінде «Қазақстандықтардың әл-ауқатын арттыруға бағытталған орнықты экономикалық өсу» ұлттық жобасы, Бизнестің жол картасы 2025 бағдарламасын атап өтуге болады [11, 12].

Қорытынды: Жеңіл өнеркәсіп саласы көптеген мемлекеттер үшін экономикалық құраушы ғана емес әлеуметтік – экономикалық аса жоғары маңыздылыққа ие салалардың бірі болып табылады. Әрине басқа экономикалық жүйе болды, дегенмен отыз жылдың алдында жеңіл өнеркәсіптің ұлттық экономикадағы үлесі шамамен 16%-ды құраған. Ал, бүгінгі күні бұл көрсеткіш не бары 0,2% жетіп отыр. Саланы дамытуда инфрақұрылым, шикізаттық база мен инвестициялық ахуал жеткілікті. Дегенмен, қарапайым заттар экономикасы тұрғысынан қарағанда да осы саланы дамыту және қолдау қажет екені сөзсіз. Экономиканы құраушы сала ретінде осылай құлдырауы ұлттық экономиканың қалыптасуы мен дамуы үшін қосылған құны жоғары секторларға және өндіруші салаларға инвестициялық басымдылық берумен байланысты болды. Бүгінде, жеңіл

өнеркәсіп халық шаруашылығындағы тоқыраудағы салалардың біріне айналғанымен өңірлік тепе-теңдікті сақтау үшін, шағын және орта бизнесті қолдау үшін, ішкі нарықтағы шикізаттық қорды қолдану үшін, қосылған құндарды қалыптастыру үшін саланы кешенді дамытуға жан-жақты әлеует бар, аса үлкен қажеттілік бар. Сондықтан, қазіргі жағдайдағы Қазақстанның жеңіл өнеркәсібін дамытудың экономикалық және инвестициялық әлеуетін арттырып, серпіліс беретін инвестициялық қадамдар жасалу керек.

Қазақстанда жеңіл өнеркәсіпті дамытуда қажетті алғышарттар болып табылатын барлық шикізаттық негіз, мемлекеттік қолдау, негізгі өндірістер, шығармашылық ортам, адами ресурстар бар. Бүгінгі таңда тоқыма өндірісінің өндірістік қуаты жаңғыртылуда және жоғары сапалы тоқыма өнімдерін өндіруге мүмкіндігі бар. Киім өндіру бойынша ауқымды деңгейде болмаса да отандық дизайнерлердің халықаралық деңгейге шығып жүргенін шығармашылық экономиканы қолдау арқылы дамытуға болады. Қазақстандық өнімдер сыртқы нарықтарда сауда жасауға мүмкіндік беретін жалпы қабылданған халықаралық стандарттар мен тиісті талаптарына сәйкес келеді. Ұлттық экономикадағы дамуы тарихи және ағымдағы әлеуетті ескере отырып, саланы мемлекеттік қолдаудың шарттары мен жоспарланатын инвестициялық шаралар негізінде жеңіл өнеркәсіптің өндірілетін өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің өсуін және жалпы саланың дамуын күтуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Adam Smith. Wealth of nation. – Wordsworth editions Press, 2012. – P. 19-35.
2. David Ricardo. On the Principles of Political Economy and Taxation. – London: John Murray Press, 1817. – P. 29-47.
3. Datta B. The Economics of Industrialization. – World Press, Calcutta, 1952. – P. 1-3.
4. Kaldor N. Causes of the Slow Rate of Growth of the United Kingdom. – Cambridge University Press, 1966. – P. 37-58.
5. Fajnzylber F. Industrialization in Latin America. – Mexico, 1983. – P. 45-75.
6. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Cambridge, Harvard University Press, 1934. – P. 9-12.
7. Favit and Soeto M. Economic analysis of US textile production activities under the North American Free Trade Agreement // The Journal of the Textile Institute. – 100(7). – 2000. – P. 612-625.
8. Goto K. Development through innovation: The case of the Asian apparel value chain. In Global Innovation and Entrepreneurship. – Springer International Publishing, 2017.
9. Ұлттық статистика бюросы деректері [Электронды ресурс]. – URL: <https://stat.gov.kz/>.
10. Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Үкіметтің 2019 жылғы 31 желтоқсан №1050 қаулысы // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900001050>.
11. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2025 года. Приказ №636 от 15.02.2018 // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1800000636>.
12. «Бизнестің жол картасы-2025» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. Үкіметтің 2019 жылғы 24 желтоқсан №968 қаулысы // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000968>.

REFERENCES

1. Adam Smith. Wealth of nation. – Wordsworth editions Press, 2012. – P. 19-35.
2. David Ricardo. On the Principles of Political Economy and Taxation. – London: John Murray Press, 1817. – P. 29-47.
3. Datta B. The Economics of Industrialization. – World Press, Calcutta, 1952. – P. 1-3.
4. Kaldor N. Causes of the Slow Rate of Growth of the United Kingdom. – Cambridge University Press, 1966. – P. 37-58.
5. Fajnzylber F. Industrialization in Latin America. – Mexico, 1983. – P. 45-75.
6. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Cambridge, Harvard University Press, 1934. – P. 9-12.
7. Favit and Soeto M. Economic analysis of US textile production activities under the North American Free Trade Agreement // The Journal of the Textile Institute. – 100(7). – 2000. – P. 612-625.

8. Goto K. Development through innovation: The case of the Asian apparel value chain. In Global Innovation and Entrepreneurship. – Springer International Publishing, 2017.

9. Ulıtyq statistika biyrosy derekteri [National statistical agency database] [Elektronny resurs]. – URL: <https://stat.gov.kz/> [in Kazakh].

10. Qazaqstan Respublikasyn industriialyq-innovatsiialyq damytudyn 2020-2025 jyldarga arналған мемлекеттік бағдарламасы, Ukimettin 2019 jylgy 31 jeltoqsan №1050 qaulysy [Kazakhstan Republic Industrial-innovation development state program for 2020-2025 year Resolution No. 1050 from 31th Dec. 2019] // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900001050> [in Kazakh].

11. Strategicheskii plan razvitie Respublika Kazakhstan do 2025 goda. Prikaz №636 ot 15.02.2018 [Kazakhstan Republic strategic development plan approved by resolution No. 636 from 15.02.2018] // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1800000636> [in Russian].

12. «Biznестin jol kartasi – 2025» biznестi holdau men damytudin memletettik bagdarlamasi. Ukimettin 2019 jylgy 24 jeltoqsan №968 qaulysy [State program of business support and development «Business Roadmap-2025». Resolution No. 968 of the Government of December 24, 2019] // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000968> [in Kazakh].

Хойч А., Шохан Р., Жусупов Е.А., Каражанова М.Х.

ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА РАЗВИТИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАЗАХСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация

В статье оценивается экономический и инвестиционный потенциал развития отрасли легкой промышленности Казахстана в современных условиях. В целом, в экономике страны легкая промышленность является одной из отраслей, имеющих высокое социально – экономическое значение. С момента обретения страной независимости, доля легкой промышленности в структуре ВВП в национальной экономике снизилась с 16% до 0,2%. Такой серьезный спад был связан с давним приоритетом для секторов с высокой добавленной стоимостью и добывающих отраслей для формирования и развития национальной экономики. Сегодня легкая промышленность становится одной из застоявшихся отраслей народного хозяйства. Однако, несмотря на это, имеется разносторонний потенциал для его развития и большая потребность. Начиная с сырьевого сектора, существует совокупный эффект, такой как занятость, развитие малого и среднего предпринимательства и стимулирование креативной экономики. Кроме того, продукция легкой промышленности используется во всех бытовых отраслях и является отраслью с высоким уровнем потребления, после продовольственного сектора. Поэтому основной идеей данной статьи является: выработка эффективных предложений путем оценки экономического и инвестиционного потенциала развития отрасли легкой промышленности Казахстана в современных условиях.

Khoich A., Shokhan R., Zhussupov Ye., Karazhanova M.

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY IN KAZAKHSTAN IN MODERN CONDITIONS

Annotation

The article assesses the economic and investment potential of the light industry development of Kazakhstan in modern conditions. In the economy of the country as a whole, light industry is one of the sectors of the highest socio – economic importance. Since the independence of the country, the share of light industry in the structure of GDP in the national economy has decreased by about 16% to 0.2% today. Such a significant decline was associated with a long-term preference for high-value-added sectors and extractive industries for the formation and development of the national economy. Today, light industry is becoming one of the stagnant industries in the national economy. However, despite this, there is a comprehensive potential for its development, and there is a great need. Starting from the primary sector, it has a cumulative effect, such as employment, the development of small and medium-sized businesses and the stimulation of the creative economy. At the same time, the products of light industry are used in all domestic industries and are an industry with a high level of post-food demand. Therefore, the main idea of this article is to develop effective proposals by assessing the economic and investment potential of the light industry development of Kazakhstan in modern conditions.